

University of Tehran press

Translation as Invasion: Reframing the Conflict Between Translation and Culture

Roya Monsefi* 0000-0001-6374-6182

Department Translation Studies, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran
Email: r.monsefi@azaruniv.ac.ir

Mehdi Tima**

Department Translation Studies Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran
Email: Mehditima2019@gmail.com

Reza Yalsharzeh*** 0000-0002-2595-1668

Department Translation Studies, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran
Email: reyalshazreh@gmail.com

ABSTRACT

One of the most dominant areas of colonial powers is linguistic dominance over other countries. In postcolonial studies, translation is sometimes interpreted as invasion in addition to its original definition; in a way that, it invades the language, culture, and identity of the colony by using translations of direct propaganda, news and media, and by injecting the dominant culture and language into the nations to establish a foothold in those areas and to maintain its interests. The formation mechanism of this discourse is reflected in the theory of cultural translation by Susan Bassnett (2014). In this regard, the present research, with a descriptive-analytical method and a cultural approach, has investigated the examples of cultural invasion through translation in the news texts of the last few years on pages, virtual channels, and domestic news agencies using targeted sampling. The results showed that the target text's critical cultural, intellectual, and discourse areas had been invaded due to the lack of familiarity with the media in terms of lexical translation. In fact, the evaluation of the data, along with understanding how the discourse space of the media affects translation, has explained some parts of this postcolonial discourse in terms of translation.

ARTICLE INFO

Article history:
Received: 11 September 2022
Received in revised form:
30 November 2022
Accepted: 11 December 2022
Available online:
Summer 2023

Keywords:

Translation, Susan Bassnett, Cultural translation, Invasion, Media

Monsefi, R., Tima, M., & Yalsharzeh, R. (2023). Translation as Invasion: Rereading the Controversy between Translation and Culture. *Journal of Foreign Language Research*, 13 (2), 215-228. <http://doi.org/10.22059/jflr.2022.348540.987>

© The Author(s).

Publisher: The University of Tehran Press.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jflr.2022.348540.987>

* Dr. Roya Monsefi is an assistant Prof of Translation studies at Azarbaijan Shahid Madani University.

** Mr. Mehdi Tima holds M.A in Translation Studies from Azarbaijan Shahid Madani university.

*** Dr. Reza Yalsharzeh is an assistant Prof of Translation studies at Azarbaijan Shahid Madani University.

ترجمه به مثابه تهاجم: بازخوانی تقابل ترجمه و فرهنگ

رویا منصفی *

0000-0001-6374-6182

گروه مطالعات ترجمه، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران. رایانامه: r.monsefi@azaruniv.ac.ir

مهدی تیما **

گروه مطالعات ترجمه دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران. رایانامه: Mehditima2019@gmail.com

رضا یل شرزه ***

0000-0002-2595-1668

گروه مطالعات ترجمه، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران. رایانامه: reyalzazreh@gmail.com

چکیده

یکی از عرصه‌های سلطه قدرت‌های استعمارگر بر سایر کشورها سلطه و استیلای زبانی است. ترجمه در حوزه مطالعات پسااستعماری گاه علاوه بر تعریف اصلی و سنتی خود به مثابه تهاجم تعبیر می‌گردد؛ به نحوی که، در قالب یک ابزار تهاجم در دست استعمارگر، زبان، فرهنگ و هویت مستعمره را مورد هجوم قرار داده و بعدها برای اینکه بتواند در آن مناطق جای پای باز کرده و منافع خود را حفظ کند با استفاده از ابزار تبلیغ مستقیم، خبر و رسانه، افکار، فرهنگ و زبان خود را به این ملل تزریق می‌نماید. سازوکار شکل‌گیری این گفتمان در نظریه ترجمه فرهنگی سوزان بسنت (۲۰۱۴)؛ نظریه پرداز فرهنگی ترجمه، انعکاس یافته است. در همین راستا، تحقیق حاضر با روشی توصیفی-تحلیلی و رویکرد فرهنگی با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند به بررسی مصادیق تهاجم فرهنگی از طریق ترجمه در متون خبری چند سال اخیر صفحات، کانال‌های مجازی و خبرگزاری‌های داخلی پرداخته است. نتایج تحقیق نشان داد که حوزه‌های مهم فرهنگی، فکری و گفتمانی متن مقصد به خاطر عملکرد رسانه، در ابعاد برگردان واژگانی مورد هجوم قرار گرفته‌اند. در واقع، ارزیابی داده‌ها علاوه بر شناخت چگونگی تأثیر فضای گفتمانی رسانه در امر ترجمه، گوشه‌هایی از این گفتمان پسااستعماری را در ابعاد ترجمانی تبیین کرده است.

اطلاعات مقاله

تاریخ ارسال: ۱۴۰۱/۰۶/۲۰
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۹/۰۹
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۲۰
تاریخ انتشار: تابستان ۱۴۰۲
نوع مقاله: علمی پژوهشی

کلید واژگان:

ترجمه، سوزان بسنت، ترجمه فرهنگی، تهاجم فرهنگی، رسانه

منصفی، رویا، تیما، مهدی، و یل شرزه، رضا. (۱۴۰۲). ترجمه به مثابه تهاجم: بازخوانی تقابل ترجمه و فرهنگ. پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی، ۱۳ (۲)، ۲۲۸-۲۱۵.

DOI: http://doi.org/10.22059/jflr.2022.348540.987

© The Author(s).

Publisher: The University of Tehran Press.

DOI: http://doi.org/10.22059/jflr.2022.348540.987

* دکتر رویا منصفی استادیار مطالعات ترجمه دانشگاه شهید مدنی آذربایجان می باشد.

** مهدی تیما فارغ التحصیل مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه شهید مدنی آذربایجان می باشد.

*** دکتر رضا یل شرزه استادیار مطالعات ترجمه دانشگاه شهید مدنی آذربایجان می باشد.

نظریه‌پردازانی چون نیرانجانا (۱۹۹۲)، عمل تهاجم و تصاحب را نهفته در ذات ترجمه قلمداد می‌کنند که در خلال آن یک فرهنگ بر فرهنگ دیگر تسلط می‌یابد. به زعم وی ترجمه ابزاری در دست استعمار برای اعمال نفوذ در نظام‌های سیاسی، اجتماعی و آموزشی استعمارزدگان است. بَسنت (۲۰۱۴)، نیز باور دارد که ترجمه هرگز عاری از انحراف نیست زیرا همواره روابط فرادستی-فرودستی بین زبان‌ها و فرهنگ‌ها وجود دارد که می‌تواند تمامی مناسبات زبانی، معنایی و گفتمانی را زیر سؤال ببرد. به اعتقاد اسالا (۲۰۲۰) ترجمه در واقع به مثابه کنشی سلطه‌گرانه است که استعمارگران با کمک آن اهداف خود را توجیه می‌کنند.

ترجمه هنگامی به مثابه تهاجم تلقی می‌شود که در یک حوزه عمومی پایدار هماهنگی و انسجام میان دو زبان و فرهنگ را بر هم بزند؛ با این حال، به باور یوفنگ (۲۰۱۱) در گستره میان فرهنگی جدایی ترجمه از تهاجم امکان‌پذیر نیست. به زعم یل شرز (۱۴۰۰)، در ایران ابزار ترجمه به مانعی برای رسیدن به تفکر اصیل تبدیل شده و ذهن شرقی هنوز نتوانسته چاره‌ای برای آن بیندیشد چون اساس حیات گفتمان ترجمه بر این مبنا است؛ ولی، ناگفته نماند که محرک اصلی این تهاجم شرایط سیاسی، اجتماعی و ایدئولوژیکی است. نیرانجانا (۱۹۹۲) معتقد است که شناخت ماهیت اصلی تهاجم در ترجمه مستلزم شناسایی بافت چندفرهنگی است که ترجمه در آن جریان دارد و مترجم هم در راستای مقابله با این تهاجم باید متن را برای خواننده بازتفسیر نماید.

به باور اسالا (۲۰۲۰)، مترجم در پارادایم ترجمه به مثابه تهاجم سعی دارد تا با بازتفسیر و بازترجمه، متن را از یوغ اسارت استعماری آزاد کرده و در فضای پسااستعماری به آن حیاتی مجدد بخشد. اما همین منطق تهاجم کم‌کم در خلال گذر زمان از فضای پسااستعماری فاصله گرفته و بُعدی فرهنگی، سلسله‌مراتبی، میان‌قومی، فراقومی، سیاسی و حتی زبانی به خود می‌گیرد که همین امر تهاجم را به مدلی استعماری تبدیل خواهد کرد. نمونه این مدل استعماری را می‌توان در استثمار ارضی سرخ‌پوست‌های شمال آمریکا دید که بسیاری از مالکان توانستند با مدرک‌سازی جعلی و ترجمه و برداشت غلط از اصطلاحات ملکی و اسنادی، بسیاری از بومی‌ها را از حق مالکیت محروم کنند (چیفیتز، ۱۹۹۱). ترجمه در راستای شکل-گیری همین مدل به مثابه عامل مهم ایدئولوژیکی بنیان‌های تهاجم و سرمایه‌داری استعماری را تقویت می‌کند که با ادامه

این روند تهاجم فرهنگی به انزوای فرهنگی تبدیل خواهد شد. این رویکرد در ترجمه متون مطبوعاتی و حوزه رسانه نمود بیشتری پیدا می‌کند اما به اعتقاد فرخی پور (۱۳۹۷)، سنجش پیچیدگی و آسیب این موضوع عینی در کلان ساختارها و فرامتن‌ها هنوز در حاله‌ای از ابهام قرار دارد زیرا به زعم بَسنت (۲۰۱۴)، ترجمه ذاتاً ماهیتی تهاجمی دارد.

به عقیده بسیاری، زبان انگلیسی در دنیای امروز به زبانی جهانی مبدل گشته است و مأموریت ترجمه رهایی فرهنگ‌ها و ملل به حاشیه رانده شده از زیر سلطه استعمار است (پارساتیان، ۱۳۹۹؛ داوری اردکانی، ۱۳۸۴). سرعت رشد و نفوذ فرهنگی این زبان به گونه‌ای است که کمتر حوزه و جامعه‌ای را می‌توان یافت که از نفوذ زبانی و فرهنگی زبان انگلیسی در امان باشد (داوری اردکانی و مغانی، ۱۳۹۸). رسانه نیز مانند دیگر حوزه‌ها امروز از این وضعیت دوقطبی ایجاد شده توسط ترجمه در امان نیست و همین موضوع ساختار رسانه‌ای و نظام سیاسی و حاکمیتی زبان را تحت تأثیر قرار داده است (ناظمیان و قربانی، ۱۳۹۵).

ترجمه و رسانه امروز هر دو به مثابه منابع مهم رسانه‌ای نقش اساسی را در شکل‌دهی خط‌مشی‌ها و سیاست‌های بسیاری از صاحبان رسانه‌های دولتی و خصوصی ایفا می‌کنند (رضوان طلب و صدیقی، ۱۳۹۸)، اما با این وجود میزان شدت، اثرگذاری و نفوذ ترجمه به عنوان فرایندی نظام‌مند و پیشرو در موضوعات رسانه‌ای هنوز مورد ابهام است (قاسمی نسب و عسکری، ۱۳۹۹). البته، ناگفته نماند که مداخلات ایدئولوژیکی امری گریزناپذیر در ترجمه است به نحوی که می‌تواند قدرت، پویایی و مخاطب‌محوری ترجمه را تحت تأثیر قرار دهد (منصفی و چرختاب، ۱۳۹۷). اما ابعاد چالش‌برانگیز این تغییرات و مداخلات از کجا نشئت گرفته و در کجا انعکاس می‌یابد؟ که بی‌شک ریشه آن را می‌توان در افکار، سیاست‌ها و باورهای تحمیل شده بر مترجم یافت (راندل، ۲۰۱۰). مسئله بعدی این است که از نظر اندیشمندان پسااستعماری، این قبیل تحولات و موضع‌گیری‌ها در روابط قدرت به مثابه تهاجم است یا فرصت؟ به زعم متفکرانی چون (دینگ وانی و مایر، ۱۹۹۶؛ ریچاردز، ۲۰۰۸)، ترجمه در جامعه میان فرهنگی و سیال فعلی به مثابه تهاجم به حساب آمده و یکی از پیش‌نیازهای گفتمان ترجمانی است.

پژوهش حاضر نیز در همین راستا سعی دارد تا با بررسی ابعاد تهاجمی ترجمه در حوزه رسانه شناخت بیشتری از عملکرد ترجمه به دست آورد، و با گشودن دریچه‌های نوین این

حساسیت را در پژوهشگران مطالعات ترجمه ایجاد کند که ترجمه رسانه هنوز حوزه‌های ناشناخته بسیاری دارد و مترجمان باید با چشمان بازتری در این مسیر گام بردارند. این پژوهش همچنین با بهره‌گیری از منابع به‌روز و در دسترس و به روش توصیفی-تحلیلی و با ذکر شواهد و مثال‌هایی از رسانه‌های مختلف به بررسی مصداق‌های عینی تهاجم فرهنگی ترجمه می‌پردازد. شایان‌ذکر است که داده‌های این پژوهش برگرفته از صفحات، کانال‌های مجازی و خبرگزاری‌های داخلی است که نام و آدرس تمامی آن‌ها در پایان مقاله ذکر شده است.

حال با تمامی این تفاسیر سؤال اینجاست که:

۱. چگونه می‌توان در حوزه رسانه ترجمه را به مثابه ابزار تهاجم فرهنگی قلمداد کرد؟

۲. پیامدهای منفی و چالشی تهاجم فرهنگی در ابعاد رسانه‌ای چه می‌تواند باشد؟

۲. پیشینه تحقیق

با توجه به اهمیت بررسی دو مؤلفه ترجمه و تهاجم و خصوصاً امپریالیسم زبانی تاکنون تحقیقات بسیاری در این رابطه انجام شده که هرکدام از آن‌ها رابطه انکارناپذیر ترجمه و تهاجم را در دسته‌ای خاص از متون استعماری و پسااستعماری بررسی کرده‌اند؛ بنابراین، از میان این پژوهش‌ها می‌توان دریافت که باوجود محوریت زبان در اندیشه پسااستعماری در قرن بیست و یکم، بیشتر صاحب‌نظران حوزه زبان اهمیت کمتری به ترجمه می‌دهند. اهمیت زبان به دلیل قدرت استعماری آن است و البته اینکه زبان حاوی ارزش‌ها، باورها و فرهنگ یک قوم است اما وجود بافت‌های فرهنگی گوناگون سبب شده تا خلأ ترجمه احساس شود؛ سیاست ترجمه بازخوانی و بازنویسی آثار و تبادل نظر با صاحب‌نظران حوزه مستعمره است (بَسنت، ۲۰۱۴). نویسندگانی که از دهه ۱۹۶۰ به بعد به دنبال توسعه راهبردهای پسااستعماری بودند، در ابتدا از طریق روش‌های مختلفی تلاش کردند تا چندزبانگی را برجسته کرده و سیطره زبان انگلیسی را نپذیرند؛ مباحثات درباره چگونگی راهبرد دگرگون‌کننده در متن نوشتاری شدت یافت و تصمیم بر آن شد متن به شکلی ترجمه شود تا برای خواننده آشنا باشد و برای این کار به دست‌کاری و بازنویسی زبان انگلیسی متوسل شدند.

مطالعات پسااستعماری حوزه فعالیت خود را حول عدم تقارن قدرت و درگیری‌های سیاسی و نظامی قرار می‌دهد که یکی از شاخه‌های اصلی آن ارتباط زبان و ترجمه است. بر

همین اساس تقابل و تهاجم‌های زبانی خود را در حوزه استعماری متبلور ساخته بدون اینکه هیچ نزاع سیاسی یا نظامی در میان باشد؛ نمونه‌های این موضوع را می‌توان در برخوردهای زبانی در کبک کانادا، هندوستان و کشورهای شمال آفریقا نظیر (الجزایر، تونس، مراکش) دید (نیرانجانا، ۱۹۹۲). ترجمه به‌مثابه تهاجم فقط در جهت تصرف سرزمین و خاک گام بر نمی‌دارد بلکه افکار، ایدئولوژی و دروغ‌های استعمارگر را به مستعمره می‌قبولاند، پس ترجمه به‌مثابه یک امر سیاسی بر درک انتقادی و شناخت واقعیت سیاسی و اجتماعی تأثیرگذار است (یوفنگ، ۲۰۱۱). از دید دوی (۱۹۹۸) ترجمه عبارت است از تجدید حیات در زمان و مکان دیگر؛ از این‌رو مشکلات ترجمه و تاریخ ادبیات مشکلات رابطه بین متون اصلی و ترجمه‌شده است. آنچه (دوی، ۱۹۹۸) به نقل از بَسنت و تریودی، (۱۹۹۹) بیان می‌کند این است که استقبال عمده از باور برتری اصالت انگلیسی-آمریکایی همگام با فرایند ترجمه مسئله‌ای بود که به‌هیچ‌وجه تحت عنوان یک موضع پذیرفته‌شده جهانی به حساب نیامد بلکه تجلی دیگری از ذهنیتی استعماری بود. امروز استعمار با کمک ترجمه حاکمیت خود را به سیاست تهاجمی تبدیل کرده است که با این پروژه «شوک استعماری» مسیر زندگی، زبان، فرهنگ و هویت یک ملت را مورد هجوم قرار داده است (پناهی، ۱۳۹۴).

بر همین اساس باید گفت تهاجم از یک تفکر استعماری و سلطه‌جویانه نشئت‌گرفته است که غرب و دیگر جهان‌خواران را محور تمدن بشری و دیگر کشورهای وابسته را جیره‌خواران تلقی می‌کند. نمونه آن تهاجم به فرهنگ ملل مختلف است و امروز شیوه‌های تهاجم نظامی و اقتصادی به دلیل هزینه زیاد دیگر گزینه مناسبی برای سلطه نیستند و با پیشرفت فناوری و گسترش ارتباطات عمق نفوذ را تا خانواده نیز می‌توان پیش برد (پارسیان، ۱۳۹۹؛ موسوی و حیدری، ۱۳۹۱). یکی از مهم‌ترین دستاوردهای مطالعات پسااستعماری هم کشف ارتباط همزیستی بین زبان و فرهنگ است تا در این راستا نشان دهند چطور ترجمه غرب به گسترش استعمار کمک کرده است (پنی کوک، ۲۰۰۷). امروز ترجمه روزبه‌روز بیشتر در زندگی مردم اتفاق می‌افتد و گسترش سریع رسانه‌های الکترونیکی نیز در بالابردن آگاهی نسبت به اهمیت ارتباط فرهنگ‌های مختلف نقش داشته است (فیلیپسون، ۲۰۰۹).

درواقع، ترجمه و استعمار مانند دو دستی هستند که در تمامی مراحل یکدیگر را یاری می‌کنند. استعمار برای زیر سلطه

در آوردن شرق ترجمه را در ابعاد گسترده‌ای برنامه‌ریزی کرده است، همان‌طور که انگلستان برای تبدیل شرق به یکی از مستعمرات و ممالک خود اول به کمک ترجمه آن‌ها را اهلی کرد. بنابراین، ترجمه به مثابه یک تهاجم توانست تمامی هنجارهای زبانی، فرهنگی و قومی را از فرهنگ استعمارگر وارد فرهنگ مستعمره کند که البته در اینجا زبان جایگاه محوری دارد چون زبان نیز ابزار مهمی در راستای تغییر افکار و باورهایست (گردول، ۲۰۱۰). البته مترجم نیز در این زمینه باید نهایت سعی خود را بکند تا مفاهیم بیگانه را در قالب بومی و به زبان مادری بیان کند و به نوعی از نفوذ زبان فرادست جلوگیری نماید (حیدری و علیزاده، ۱۳۹۳).

ترجمه یکی از مؤلفه‌های ژورنالیسم بینا فرهنگی و برون‌مرزی است که در تبیین تفاوت‌های فرهنگی میان سنت-ها، آداب و رسوم و مذاهب گوناگون نقش اصلی را ایفا می‌کند (رضوان طلب و صدیقی، ۱۳۹۸). البته بی‌دقتی و شتابزدگی در سطح ترجمه مطبوعاتی نیز سبب شده است تا بسیاری اعتماد خود را نسبت به رسانه از دست بدهند و خود زبان مطبوعات نیز هویت مستقل خود را از دست داده و در نهایت از زبان معیار فاصله بگیرد (قاسمی نسب و عسکری، ۱۳۹۹). به باور متقی-زاده و نقی‌زاده (۱۳۹۵)، جایگاه و اهمیت ترجمه رسانه‌ای به مثابه ابزاری در دست سیاست‌مداران و قدرتمندان برای تولید و انتقال محتوای سیاسی و حاکمیتی است، به نحوی که رسانه و ترجمه دارای مأموریتی محول از سوی صاحبان قدرت هستند که موارد ملموس این موضوع را به خوبی می‌توان در پوسته اجتماعی، فرهنگی و فکری جامعه حس کرد.

امروز امپریالیسم نیز به‌خاطر پیشرفت فناوری و عقب‌نگه‌داشتن کشورهای کمتر توسعه‌یافته از طریق رویارویی نابرابر به‌جای حمله نظامی، فرهنگ را هدف قرار داده است چون به باور آن‌ها برای تسلط بر یک کشور اول باید فرهنگ آن کشور را مورد تهاجم قرار داد. ابعاد تأثیر این تهاجم را می‌توان در قلمروهای سیاسی، اجتماعی و زبانی به‌خوبی حس کرد (مک کروم، ۲۰۱۰). به باور کولمن (۲۰۱۰)، در تهاجم، فرهنگ مهاجم به دلیل موقعیت برتری که از لحاظ زبانی و فرهنگی دارد به دیگر فرهنگ ضعیف حمله می‌کند و دلیل این ضعف نبود رشد، خلاقیت و پویایی نسبت به زمان خود است و چنین فرهنگ‌هایی همیشه دارای ذهنیتی آسیب‌پذیر هستند (برجیان، ۲۰۱۳ به نقل از آفاگل‌زاده و داوری، ۱۳۹۳).

۳. مبانی نظری تحقیق

چهارچوب نظری این پژوهش بر رویکرد ترجمه فرهنگی بَسنت (۲۰۱۴) استوار است. او معتقد است که ترجمه فراتر از یک‌روند انتقال زبانی ساده است و شامل دادوستد پیچیده بین زبان‌ها است، به شکلی که هر شخص صاحب‌نظر در حوزه ترجمه به‌خوبی می‌داند که زبان‌ها هیچ‌گاه برابر نیستند و بنابراین هیچ‌گاه ترجمه نمی‌تواند برابر با متن اصلی باشد. به زعم بَسنت (۲۰۱۴)، ابعاد فرهنگی ترجمه در تقابل با دیگر رویکردهای صورت‌گرا با نگاهی کلی‌تر به شکل زیر تعریف می‌گردد:

۱. ترجمه امروز به مثابه بافتاری از نشانه‌های فرهنگی با هویتی مستقل و معنادار است.

۲. خوانایی ترجمه در گرو شبکه‌ای از نشانه‌های فرهنگی است که معنا را نه فقط به شکل ضمنی بلکه عینی نظام بخشیده است.

۳. فرهنگ به‌مثابه پلی همگام با ترجمه از ورود و تحمیل مقولات و مفاهیم ناهمگون و متضاد ممانعت به عمل آورده که این نقش‌آفرینی، تقابلی با موضوع وفاداری در ترجمه ندارد.

۴. معیارهای عرفی و تاریخی این نظریه شامل مواردی از قبیل سلطه‌خواهی، سلطه‌پذیری، امپریالیسم، قدرت، ایدئولوژی، مهاجرت و تهاجم فرهنگی است.

۵. فرهنگ، جدای از کارکرد اصلی خود و امدار بسیاری از حقایق زبانی، بین‌زبانی، اجتماعی، سیاسی، جغرافیایی اقوام و ملل مختلف است که جلوه این امر را می‌توان در تمامی لایه-های گفتمان ترجمانی لمس نمود. به باور بَسنت و تریودی (۱۹۹۹) ترجمه گاهی به‌جای تبادل فرهنگی، سیاست تهاجم فرهنگی را پیش می‌گیرد؛ هر قومی فرهنگ، آداب و رسوم و سنت خود را دارد و تمامی این مؤلفه‌ها ماهیت و ذات یک بافت فرهنگی را نشان می‌دهد اما ترجمه در بعضی شرایط توان مطابقت دادن خود با این شرایط را ندارد و دلیل آن تقابل زمانی و مکانی است چون ترجمه می‌خواهد با فراتر رفتن از سنت و تاریخ بستر تکامل خود را فراهم کند. بنابراین، ترجمه در راستای بومی‌سازی راهبرد فرهنگ‌سازی را دنبال خواهد کرد. تحقیق فعلی ترجمه را در پیوند با فرهنگ مورد مطالعه قرار می‌دهد و به همین دلیل مدل نظری تحقیق نیز بر مبنای نظریه ترجمه فرهنگی بَسنت (۲۰۱۴) بنا شده است. از بررسی تمامی آثار مذکور چه در زمینه مطالعات ترجمه، امپریالیسم زبانی و خصوصاً ترجمه رسانه این‌گونه می‌توان برداشت کرد که خلأ بررسی ترجمه به‌مثابه یک تهاجم همه‌جانبه در تمامی لایه‌های زبانی و فرهنگی احساس می‌شود.

۴. روش تحقیق

جامعه آماری تحقیق به صورت هدفمند از میان داده‌هایی انتخاب شدند که ویژگی گفتمانی و محتوایی بارزی در باب تهاجم فرهنگی نشان می‌دهند. به دیگر سخن، علت استفاده از نمونه‌گیری هدفمند در تحقیق حاضر بدین خاطر است که نمونه‌های انتخاب شده بهتر می‌توانند پژوهشگران را در فهم مسئله پژوهش که همانا استفاده از تهاجم استعمار از ترجمه جهت تحت سلطه قرار دادن سایر ملل است یاری رسانند. به علاوه، نمونه‌های انتخاب شده در راستای پارادایم «ترجمه فرهنگی» بسنت می‌باشد که تلاش دارد با تأکید بر کارکردی خاص از ترجمه جنبه‌های تهاجم زبانی- فرهنگی آن را نشان دهد.

بدین ترتیب، عناوین خبری حاوی بار ایدئولوژیک که با ارزش‌های نهادینه شده جامعه ایرانی در تضاد است جهت نشان دادن ویژگی تهاجم فرهنگی- زبانی ترجمه بین سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۱ از خبرگزاری‌های داخلی و شبکه‌های اجتماعی از جمله اینستاگرام، فیس‌بوک و یوتیوب که توسط مترجمان همان حوزه خبری به فارسی برگردانده شده بودند انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. اسامی خبرگزاری‌ها و صفحات فیس‌بوک، اینستاگرام، و یوتیوب که داده‌های تحقیق از آن‌ها استخراج شده بدین شرح است: خبرگزاری‌های داخلی: تابناک تهران، پایگاه خبری تحلیلی حقوق نیوز، دنیای حقوق، وب-سایت جذب گردشگری لست سکند، برخط نیوز، خبربان، دنیای اقتصاد و روز پلاس. صفحات فیس‌بوک: انگلیش لرنینگ، من و ازدواج سفیدم، پارتی مجازی مختلط. صفحات اینستاگرام: جشن طلاق، روز عشق و کانال یوتیوب ایران نیک.

روش تحلیل داده‌ها در پژوهش حاضر رویکردی توصیفی- تحلیلی است؛ زیرا، علاوه بر نشان دادن موارد استفاده از ترجمه به مثابه ابزار تهاجم فرهنگی، به تشریح و تبیین دلایل این امر در چهارچوب گفتمان فکری «ترجمه فرهنگی» بسنت می‌پردازد. جنبه توصیفی تحقیق حاضر بدین معنی است که عناوین اخبار ترجمه‌شده به زبان فارسی ضمن نمایاندن تفاوت‌های عمیق فرهنگی بین ایران و جهان غرب بر چگونگی استفاده از ترجمه به‌عنوان وسیله‌ای جهت به چالش کشیدن فرهنگ بومی تأکید می‌کند.

روش نمونه‌برداری چنین بوده است که ابتدا وب‌سایت خبرگزاری‌ها و صفحات مجازی ذکر شده جهت یافتن اخبار با بار ایدئولوژیک بین سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱ مورد بررسی قرار گرفت. هدف از این بررسی یافتن نمونه‌های استفاده از ترجمه

به مثابه ابزاری جهت تهاجم فرهنگی- زبانی به ارزش‌های فرهنگی بومی بود. از میان نمونه‌های یافت شده سه مفهوم ازدواج، طلاق و میهمانی‌ها که به وضوح با ارزش‌ها و الگوهای رفتاری درونی‌شده جامعه ایرانی در تضاد بودند جهت بررسی انتخاب گردیدند. به عبارت دیگر، صرف انتخاب و ترجمه خبرهایی پیرامون ازدواج، طلاق و میهمانی‌ها و معرفی تفاوت آن‌ها به مخاطبان ایرانی که اغلب تصور سنتی و مذهبی از این پدیده‌ها در ذهن دارند نشان‌دهنده جنبه تهاجمی عمل ترجمه به ارزش‌ها و باورهای بومی است. این موارد که به خوبی نشان‌دهنده مصادیق تهاجم در ابعاد ترجمه رسانه هستند با تکیه بر چهارچوب نظری مطرح‌شده مورد بررسی قرار گرفتند. همچنین، لازم به ذکر است داده‌های تحلیل‌شده توسط پژوهشگران تحقیق حاضر توسط دو پژوهشگر دیگر حوزه مطالعات ترجمه نیز ارزیابی شدند و تحلیل و تطبیق ارزیابی آن‌ها با ارزیابی پژوهشگران پایایی قابل قبولی را نشان داد.

۵. یافته‌ها

مورد اول: استفاده از تهاجم رسانه از ترجمه در راستای

تهاجم به سنت و باورها

پژوهشگران در راستای پاسخ به سؤال اول و شفاف‌سازی ابعاد تهاجم فرهنگی ترجمه در رسانه، در خلال بررسی یکی از پیام‌های صفحات فیس‌بوک به نام انگلیش لرنینگ (۴ ژانویه ۲۰۱۴)، به مواردی چون میهمانی مردانه (مخصوصاً شب قبل از ازدواج) به بریتانیایی (Stag Party)، به آمریکایی (Bachelor Party)، میهمانی زنانه (قبل از ازدواج) (Hen Party)، میهمانی که افراد بعد از مدتی دور هم جمع می‌شوند (هم کلاسی، فامیل و ...) (Reunion Party) پارتی خودمونی (Farewell, Leaving Party, Goodbye Party) برخوردند. حال زاویه دید پژوهش در پاسخ به سؤال دوم به سمت ابعاد منفی و چالشی این تهاجم متمرکز شده و این‌گونه به نظر می‌رسد که تهاجم رسانه در بستر صفحات اجتماعی یکی از رویدادهای زبانی و فرهنگی است که امروز با کمک ابزار ترجمه به یک رویداد تکرار شونده در فضای رسانه‌های اجتماعی تبدیل شده است و هر بار که چنین رویدادی رخ می‌دهد، با انعکاس آن در رسانه‌های جمعی، بحثی گسترده درباره این تهاجم از موضع فرهنگی روی می‌دهد. ابعاد جدیدی از تهاجم رسانه‌ای را به خوبی می‌توان در صفحات اینستاگرامی دید، برای مثال در یکی از صفحات اینستاگرامی به نام جشن طلاق (۱۱ ژوئن ۲۰۱۵)، از اصطلاح (Divorce Party) با هشتگ جشن طلاق

English Sentence: White marriage is a new form of male-female intimate relationship that has recently gained popularity among Iranian youth which guards against Shiite regulations or concepts known as *mahram* and *namahram*.

ترجمه فارسی: ازدواج سفید شکل جدیدی از روابط صمیمانه زن و مرد است که اخیراً در بین جوانان ایرانی محبوبیت پیدا کرده است و قوانین یا مفاهیم شیعه موسوم به محرم و نامحرم را به چالش می کشد.

خبرگزاری خبربان (۷ اسفند ۱۴۰۰)، نیز با بیان نوع دیگری از ازدواج تحت عنوان ازدواج بنفش یا با نام‌های دیگری چون ازدواج راحت و ازدواج مشارکتی (Lavender Marriage, Marriage of Convenience, Cooperative Marriage) به تشریح ازدواج پنهان میان همجنس‌گرایان می‌پردازد و آن را ازدواج صوری می‌داند که دو نفر برای دوری از نگاه بد خانواده و اجتماع و فشار فرزندآوری آن را انجام می‌دهند. همین خبرگزاری در گزارش خبری دیگر (۱۵ آذر ۱۴۰۰)، به تشریح ازدواج‌هایی از قبیل ازدواج همزی (Sambo Marriage)، ازدواج گروهی (Group Marriage)، ازدواج باز (Open Marriage) می‌پردازد که همگی در پاسخ به سؤال اول تداعی دیگری از جلوه تهاجم فرهنگی ترجمه به حساب می‌آیند که به ترتیب در ازدواج همزی دو نفر بدون ازدواج زندگی را آغاز کرده و بچه‌دار می‌شوند، در ازدواج گروهی چند نفر به‌طور هم‌زمان با یکدیگر ازدواج می‌کنند و در ازدواج باز نیز هر دو طرف ازدواج مجازند هر وقت که بخواهند با فرد دیگری وارد رابطه عاشقانه شوند. در اینجا، نکته حائز اهمیتی را می‌توان در ترجمه‌های ارائه شده توسط خبرگزاری‌های داخلی و خصوصاً شبکه‌های اجتماعی ملاحظه کرد، آن هم اینکه این رسانه‌ها بدون توجه به بار و محتوای منفی ترجمه این قبیل اصطلاحات به‌ویژه در قبال امر مقدس ازدواج، از این دسته ترجمه‌ها در متون خبری خود استفاده کرده‌اند که تمامی این مسائل خود جوابی به سؤال دوم پژوهش است.

در رسانه‌های خبری مانند: خبرگزاری تابناک تهران، خبربان و شبکه‌های مجازی نظیر فیس‌بوک حتی جانب احتیاط در جهت ترجمه این قبیل عبارات ضداخلاقی و فرهنگی رعایت نشده است. بدون شک هرچند ترجمه عباراتی چون «ازدواج» در آغاز مخاطب ایرانی زیادی ندارد اما گذشت زمان شرایط رسیدن به معنای حقیقی و ماندگاری این قبیل مفاهیم را در ذهن مخاطب ایرانی تسریع خواهد کرد.

یاد کرده است؛ حتی در یکی دیگر از صفحات با نام روز عشق (۱۹ فوریه ۲۰۲۱)، از (Valentine Day) با هشتگ روز عشق یاد کرده و پست‌های زیادی در رابطه با هدایا و خوراکی‌های این روز قرار داده است. در این روز فرد عاشق به شکل زانو زدن بر یک پا (Genuflection) از فرد موردعلاقه خود خواستگاری می‌کند و تمامی این قبیل مثال‌ها در راستای پاسخ به سؤال اول بیانگر ابعاد جدیدتری از جلوه تهاجم فرهنگی در ترجمه است که به نقل از خبرگزاری روز پلاس (۱۲ اسفند ۱۳۹۵)، این حالت یک روش سنتی درخواست ازدواج از سوی مردان است که در کشورهای غربی رواج دارد و ریشه آن برگرفته از نمایش بردگی شوالیه در برابر اربابان فئودال است. در اینجا مترجم علی‌رغم شناخت تفاوت‌های ساختاری زبان معیار و زبان رسانه، از ورود و تأثیرگذاری این ساختارهای وارداتی ممانعت به عمل نیاورده است. این امر خود تداعی ابعاد منفی این تهاجم در بطن رسانه و پاسخی به دومین سؤال پژوهش است.

مورد دوم: عملکرد ناآگاهانه رسانه در اشاعه سبک

زندگی غربی از طریق ترجمه

در ادامه مقوله جلوه تهاجم فرهنگی ترجمه و در پاسخ به سؤال اول به نمونه‌های دیگری از این موضوع برخورد می‌کنیم که به گزارش خبرگزاری تابناک تهران (۱۰ دی ۱۳۹۷)، ازدواج با حیوانات (Zoophilia) یکی از بلایایی است که انسان دوره مدرن در چهارچوب لذت‌گرایی (Hedonism) به آن مبتلا شده است. یکی از موارد جنجالی این موضوع، جوانی ۲۰ ساله از استرالیا بود که رسماً با سگ خانگی خود ازدواج کرد:

English Sentence: A 20-year-old Aussie young man, performed an "act of marriage" with his own dog.

ترجمه فارسی: یک جوان ۲۰ ساله استرالیایی با سگ خود «عمل ازدواج» انجام داد.

در گزارشی دیگر از پایگاه خبری تحلیلی حقوق نیوز (بی تا)، سولوگامی (Sologamy) یا ازدواج با خود، نوعی از ازدواج-های مرسوم در کشورهایی نظیر ژاپن، تایوان، استرالیا و آمریکا است که در آن شخص با خودش ازدواج می‌کند. حتی در یکی از صفحات فیس‌بوک با عنوان من و ازدواج سفیدم (۱۰ اوت ۲۰۱۴)، ازدواج سفید (White marriage) را عملی سنت‌شکنانه تلقی کرده و آن را نه از جنس دین و نه از جنس عرف می‌داند؛ گویی رسانه پایان یک گذشته پوچ و آینده‌ای امیدوارانه را در القای این‌گونه افکار از طریق ترجمه تحت‌اللفظی این قبیل مفاهیم می‌داند:

مورد سوم: ترجمه به‌مثابه ابزاری در جهت گرایش به ارزش‌های مدرن

پژوهشگران در راستای ارائه نمونه‌های تهاجم فرهنگی ترجمه و پاسخ به سؤال اول، در رسانه با نمونه‌هایی نیز در کانال یوتیوب مواجه شدند، برای مثال در کانال ایران نیک (۲۸ ژانویه ۲۰۱۹)، ویدئویی تحت عنوان استخر پارتی (Pool Party) با بازدیدی سه هزار تایی منتشر شده است که خود یکی از مصادیق بارز تهاجم ترجمه در بستر رسانه به‌شمار می‌آید. در ادامه نیز یکی از کانال‌های فیس‌بوک با بهره‌گیری از عنوان پارتی مجازی مختلط (Mixed Party) (۲۴ فوریه ۲۰۱۴) و قراردادن سه پست تصویری در این باره ماهیت و محتوای این امر را به‌خوبی برای مخاطب شرح داده است:

English Sentence: Alcohol and mixed-gender parties involving unmarried women and men are illegal in Iran but the law regarding mixed-gender parties is arbitrarily enforced. In the last two years there have been many instances of surprise raids, especially when young people held parties where they claimed alcohol was served.

ترجمه فارسی: مشروبات الکلی و مهمانی‌های مختلط شامل زنان و مردان مجرد در ایران غیرقانونی است، اما قانون مربوط به میهمانی‌های مختلط به دقت اجرا نمی‌شود. در دو سال گذشته موارد زیادی از حملات غافلگیرانه وجود داشته است، به‌ویژه هنگامی که جوانان مهمانی‌هایی را برگزار می‌کردند که در آن ادعا می‌کردند مشروبات الکلی سرو می‌شود. شایان ذکر است که استفاده از واژه «پارتی» به‌جای جشن، دقیقاً معنایی متضاد با فرهنگ مقصد است و همین امر در پاسخی به سؤال دوم سبب ترسیم تصویری منفی از ترجمه در بافت متن شده است. از آنجایی که این عبارت در رأس اخبار نیز قرار گرفته، حساسیت و توجه بیشتر به آن می‌شود و از همان ابتدا این‌طور به مخاطب القا می‌شود که خلأ چنین عنصری در فرهنگ ایرانی بیش‌ازپیش احساس می‌گردد.

حتی در یکی دیگر خبرگزاری‌های داخلی تحت عنوان دنیای حقوق (۳۱ شهریور ۱۳۹۵)، عبارت (Color Party, Color Festival) به رنگ پارتی ترجمه شده است که در آن اقشار جوان با ظاهری نامناسب پس از جشن رنگ و مصرف نوشیدنی‌های غیرمجاز، به گفته خودشان تبدیل به زامبی می‌شوند و خبرگزاری دنیای اقتصاد (۱۹ مرداد ۱۴۰۱)، به محل

برگزاری این قبیل پارتی‌ها تحت عنوان سقف سبز، باغ سبز یا روف گاردن (Roof Garden) اشاره کرده است. در ادامه می‌بینیم که به نقل از خبرگزاری جی پلاس (۳۰ دی ۱۳۹۸)، صاحبان این قبیل کافه‌ها اقدام به تهیه غذاهایی ساده و میان وعده تحت عنوان غذای انگشتی یا فینگر فود (Finger Food) کرده‌اند که برای خوردن آن نیاز به استفاده از چاقو، چنگال و قاشق و ... نیست. هیچ‌کدام از این موضوعات هیچ جایگاهی در فرهنگ، تاریخ و شیوه زندگی ما ندارند. امروز ترجمه در کنار شبکه‌های اجتماعی در قالب جدیدی ظهور پیدا کرده است؛ به‌نحوی که رسانه بدون توجه به معنا، محتوا و حتی مخاطب خود شرایط را برای ایجاد ناپهنجاری‌ها فراهم ساخته است. همچنین تأثیرپذیری زبان کانال‌های مجازی به‌مراتب از زبان خبرگزاری‌ها بیشتر است. در زبان کانال‌های مجازی، نفوذ زبان انگلیسی در صفحاتی که خواننده عام دارد، صفحات مربوط به قشر جوان، بیشتر دیده می‌شود. در ادامه شاهدیم که خبرگزاری برخط نیوز (۲۱ تیر ۱۳۹۹)، به مواد مصرف شده در این قبیل پارتی‌ها می‌پردازد که یک نمونه آن قارچ‌های جادویی (Magic Mushrooms) است. در واقع در این گزارش خبری مترجم به‌جای رسانه‌ای کردن این خبر، بیشتر به تاریخچه استعمال این ماده از دوران باستان در میان بومیان مختلف جهان و موارد تفریحی، درمانی و نحوه مصرف آن پرداخته است، بدون آنکه از تعارض‌های این موضوع با ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی آگاه باشد.

پژوهشگران در ادامه بحث و در پاسخ به سؤال اول کوشیده‌اند تا با اضافه کردن مصادیق بیشتر، به شفاف‌سازی گسترده موضوع تهاجم در ابعاد رسانه‌ای بپردازند. در یکی از وبسایت‌های جذب گردشگری به نام لست سکند (۲۲ آذر ۱۳۹۹)، به معرفی و توصیف مشهورترین فستیوال‌ها و کارناوال‌های جهان از جمله فستیوال روز مرگ یا (Día de Muertos) و فستیوال طعم شیکاگو (Taste of Chicago) همراه با تصویرهای مربوط به آن‌ها پرداخته شده است:

English Sentence: Taste of Chicago has been a summer staple for more than 40 years. After two years, it proudly returns to Grant Park with three days of incredible food, music, and activities. In addition to the more than 30 food vendors, guests can enjoy a designated beer hall, wine tent and cocktail lounge.

ترجمه فارسی: طعم شیکاگو بیش از ۴۰ سال است که یک غذای اصلی تابستانی بوده است. پس از دو سال، این غذا با افتخار به گرنت پارک با سه روز غذا، موسیقی و فعالیت‌های باورنکردنی باز می‌گردد. علاوه بر بیش از ۳۰ فروشنده مواد غذایی، میهمانان می‌توانند از سالن آبجو، چادر شراب و سالن کوکتل لذت ببرند.

نکته حائز اهمیت در ترجمه این قبیل جشنواره‌ها، عدم توجه به فلسفه نهفته آن‌ها است، زیرا اولاً افکار، باورها و ایده

اصلی پشت پرده و ثانیاً تفاوت در سبک غذایی و پوشش هیچ همخوانی با فرهنگ مقصد ندارد و برعکس به‌جای ایجاد یک فصل مشترک بین دو فرهنگ سبب ایجاد یک دوگانگی می‌شود که خود انعکاس دیگری از ابعاد منفی تهاجم فرهنگی ترجمه و پاسخی به دومین سؤال پژوهش است.

جدول زیر خلاصه مضامین بررسی شده در این قسمت را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱: مضامینی که توسط خبرگزاری‌های داخلی ترجمه و منتشر شده‌اند:

ترجمه فارسی	English News Title	خبرگزاری‌های داخلی	
زانو زدن بر یک پا	Genuflection	روز پلاس	1
ازدواج با حیوانات	Zoophilia	تابناک تهران	2
ازدواج با خود	Sologamy	حقوق نیوز	3
رنگ پارتی	Color Party, Color Festival	دنیای حقوق	4
سقف سبز، باغ سبز	Roof Garden	دنیای اقتصاد	5
غذای انگشتی یا فینگر فود	Finger Food	جی پلاس	6
قارچ‌های جادویی	Magic Mushrooms	برخط نیوز	7
فستیوال روز مرگ	<i>Día de Muertos</i>	لست سکند	8
فستیوال طعم شیکاگو	<i>Taste of Chicago</i>		
ازدواج مشارکتی	Cooperative Marriage	خبربان	9
ازدواج بنفش	Lavender Marriage		
ازدواج راحت	Marriage of Convenience		
ازدواج همزی	Sambo Marriage	خبربان	10
ازدواج گروهی	Group Marriage		
ازدواج باز	Open Marriage		

جدول شماره ۲: مضامینی که توسط صفحات فیس‌بوک ترجمه و منتشر شده‌اند:

ترجمه فارسی	English Posts	صفحات فیس بوک	
مهمانی مردانه (قبل از ازدواج)	Stag Party (British English) Bachelor Party (American English)	انگلیش لرنینگ	1

مهمانی زنانه (قبل از ازدواج)	Hen Party		
مهمانی هم کلاسی، فامیل	Reunion Party		
پارتی خودمونی	Farewell, Leaving Party, Goodbye Party		
ازدواج سفید	White Marriage	من و ازدواج سفیدم	2
پارتی مختلط	Mixed Party	پارتی مجازی مختلط	3

جدول شماره ۳: مضامینی که توسط صفحات اینستاگرام ترجمه و منتشر شده‌اند:

ترجمه فارسی	English Posts	صفحات اینستاگرام	
جشن طلاق	Divorce Party	جشن طلاق #	1
روز عشق	Valentine Day	روز عشق #	2

جدول شماره ۴: مضامینی که در کانال‌های یوتیوب ترجمه و منتشر شده‌اند:

ترجمه فارسی	English Posts	کانال یوتیوب	
استخر پارتی	Pool Party	ایران نیک	1

تحقیقات در این حوزه است. با در نظر گرفتن ترجمه به‌مثابه یک مفهوم تهاجمی، توجیه‌پذیر است که گویشوران بومی ایران یا هر جامعه دیگری سعی در حفظ هویت زبانی و فرهنگی خود داشته باشند. به عبارت دیگر ترجمه باید آن دسته از روابط فرودستی و فرادستی که هژمونی زبانی بر قشر مستعمره حاکم کرده و سبب نوعی فاصله نژادی و زبانی شده است را کم‌رنگ یا به‌طور کلی محو سازد (بسنّت، ۲۰۱۴). البته شایان ذکر است که نگاه‌های جانبدارانه در چند دهه اخیر خود تأثیر بسزایی در بروز این قبیل رویدادها در چهارچوب رسانه داشته‌اند. در همین راستا مترجم نه در نقش منعکس‌کننده بلکه تعدیل‌کننده تضادها باید نقش برجسته‌ای در مقابله با سلطه زبانی داشته باشد و از ورود باورها و پیش فرض‌های غلط در درون فرایند ترجمه بپرهیزد.

این پژوهش همچنین نشان داد که جهان پسااستعماری فعلی بسیار گسترده است و هر روز دستخوش تحولات گوناگونی است. نکته حائز اهمیت نیز در اینجا است که نقش

۶. بحث و بررسی

از نتایج حاصل از این پژوهش این‌گونه می‌توان برداشت کرد که امروزه رسانه بدون توجه به ماهیت فرهنگی ترجمه و بار معنایی واژگان، اغلب محتوایی مغایر با باورها و افکار مردم در بستر دستگاه‌های رسانه‌ای فراهم کرده که همین امر خود چهره ترجمه را به قالبی تهاجمی مبدل ساخته است. از سویی دیگر نیز مترجمان بدون شناخت تفاوت‌های فکری زبان معیار و زبان رسانه، هیچ اقدامی در راستای کاهش و جلوگیری از این قبیل ساختارهای وارداتی به عمل نیاورده‌اند.

با بررسی پژوهش‌های انجام شده در حوزه ترجمه رسانه آشکار می‌شود که بیشتر این پژوهش‌ها صرفاً به بیان ایجاد تغییرات ایدئولوژیک در ترجمه متون خبری پرداخته‌اند و به نقش ترجمه در تهاجم فرهنگی کشورهای سلطه‌گر امپریالیستی بر سایر کشورها کمتر توجه شده است. پرداختن به نقش ترجمه به‌عنوان یکی از ابزارهای قدرت در دست کشورهای استعمارگر یکی از وجوه تمایز تحقیق حاضر با سایر

ترجمه در بطن رسانه باید در جهت شناسایی ویژگی، مختصات و مرکز ثقل همین رویدادها باشد تا با ایجاد یک نهضت نوین، الگوی فکری جدیدی به رسانه القا کند که پویایی رسانه نیز در چنین دنیایی مستلزم به روز بودن است (فرخی پور، ۱۳۹۷؛ قاسمی نسب و عسکری، ۱۳۹۹). شاید بتوان گفت که رسانه در دنیای امروز با بمباران اطلاعات روبرو است و در این صورت، تشخیص مخاطب و انتقال صحیح اطلاعات تا حدودی دشوار خواهد بود؛ از این رو نقش اصلی مترجم رسانه در اینجا مشخص می‌شود که باید بدون توجه به تبلیغات غلط و با استفاده از درایت و هوشمندی خود، از ورود اطلاعات نادرست به فرهنگ مقصد خودداری نماید. مترجم باید با شناخت کامل آداب و رسوم، فرهنگ و افکار هر ملت و علی‌الخصوص آگاهی از انتظارات آن‌ها، مخاطبان خود را جذب نماید.

۷. نتیجه‌گیری

نتیجه بررسی‌های انجام‌شده در این مقاله گواه این واقعیت است که با توجه به تحقیقات انجام‌شده در حوزه مطالعات پسااستعماری، ترجمه مانند زبان می‌تواند ابزاری در دست استعمارگر برای تهاجم و حاکمیت بر مستعمره باشد؛ ترجمه به‌مثابه تهاجم به معنای نفوذ به عمیق‌ترین لایه‌های فکری، عقیدتی و فرهنگی یک قوم و ایجاد بحران زبانی و هویتی در آن است. اما از دیدگاه این پژوهش وجه غالب مفهوم تهاجم جنبه پروژهای آن است که در عرصه رسانه و خبر ظهور عینی و واقعی دارد. از سوی دیگر، موضوع ترجمه در ابعاد رسانه مورد بحث قرار گرفت که این مفهوم خود تداعی نوعی نفوذ فرهنگی از طریق رسانه‌های نوین ارتباطی است که به کمک آن باورها، ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی تحمیل می‌شوند.

با خوانش شرایط گفتمانی حاکم بر ترجمه و اشاره به چالش‌های پیش‌روی آن در ابعاد رسانه، برآیند تحلیل نظری پژوهش حاضر حاکی از آن است که مترجم رسانه خبری باید درباره محتوا و گفتمان موجود در متن خبری بسیار ریزبین و حساس باشد، به نحوی که انتقال محتوای خبری باید با گفتمان و فضای فکری حاکم بر رسانه یکی باشد. به این نحو که مترجم خبر در وهله اول باید با شناسایی گفتمان فکری، عوامل تأثیرگذار بر محتوای خبری را از یکدیگر تفکیک کند.

سیاست‌ها و راهبردهای غلط از پیش معین‌شده در نظام استعماری و خلاءهای گفتمانی موجود در بطن رسانه، مترجم را وادار ساخت تا همیشه باید بر افکار و پیش‌فرض‌های خود در گفتمان ترجمانی سمت‌وسو دهد که این مؤلفه زیرساخت ترجمه را تحت‌الشعاع قرار داده است. هر متنی، علی‌الخصوص

متون استعماری و پسااستعماری، بر اساس زیرساختی از متغیرهای فرازبانی مانند فرهنگ، روابط قدرت، هژمونی، استعمار و سیاست شکل‌گرفته و توسط مؤلف طبقه‌بندی می‌شوند. مترجم رسانه نیز به‌مثابه خالق متن جدای از این اصل نیست؛ بنابراین، بهتر است این‌گونه اظهار داشت که مولفه‌های زبانی گفتمان زبان مبدأ و ترجمه آن، به‌نوعی انعکاس متغیرهای فرازبانی است و لذا هیچ متنی اعم از متون رسانه‌ای نمی‌تواند عاری از ابعاد تهاجمی ترجمه باشد و شکل‌گیری ترجمه را اساساً آن قبیل متغیرها رقم می‌زنند. از این رو وجود این قبیل متغیرها، مترجم را به سمت دست‌کاری و تغییر ترجمه سوق می‌دهند. از بعد کاربردی، این پژوهش در آگاهی بخشی به مترجمان رسانه، صاحبان رسانه و اصحاب حوزه فرهنگی درباره ابعاد پنهان و اثرات ترجمه عناصر فرهنگی غربی در کشور اهمیت دارد که می‌تواند با تحت تأثیر قرار دادن عناصر فرهنگی بومی به نفوذ هرچه بیشتر فرهنگ غربی بینجامد. یافته‌ها و نتایج حاصل از تحلیل داده‌های این پژوهش، در پرده‌برداری از ابهام‌ها و چالش‌های پیش‌روی حوزه ترجمه رسانه مؤثر بوده و به دانش مرتبط با مفاهیم استعماری، فرهنگی و ترجمانی کمک شایانی خواهد کرد.

منابع

- Aghagolzadeh, F., & Davari, H. (2014). *Globalization & spread of English language: Necessities & requirements of adopting a critical approach to English language in Iran. Strategy for Culture, 25(7), 179-203. (In Persian)*
- Bassnett, S., & Trivedi, H. (1999). *Post-colonial translation: Theory and practice*. London: Routledge.
- Borjian, M. (2013). *English in Post-Revolutionary Iran*. Bristol: Multilingual Matters.
- Bassnett, S. (2014). *Translation*. New York: Routledge.
- Coleman, H. (2010). *English in Development*. London: British Council.
- Cheyfitz, E. (1991). *The poetics of Imperialism: Translation and colonization from the*

- Heidary, F., & Alizadeh, A. (2014). The role of translation strategies in preventing linguistic and cultural interference of source language to target language (case study: The Scarlet Letter translated by Simin Daneshvar). *Language and Translation Studies (LTS)*, 3(47), 97-112. (In Persian)
- Mousavi, S., & Heidary, Kh. (2012). cultural invasion and coping strategies. *The Quarterly Journal of Police Knowledge*, 1391(4), 57-87. (In Persian)
- Monsefi, R., & Charkhtab, M. (2018). Ideology in translation of animated cartoon titles: Peculiarities and anomalies. *Journal of Applied Linguistics and Applied Literature: Dynamics and Advances (JALDA)*, 6(2), 117-128. (In Persian)
- Motaghizadeh, I., & Naghi zade, S. (2017). Effect of ideological issues on quality of translation of Arabic news (A case study of Aljazeera's media network translation into Fars news agency based on Julian House pattern). *Language Related Research (LRR)*, 8(4), 149-173. (In Persian)
- McCrum, R. (2010). *Globish: How the English Language Became the World's Language*. New York, London: W. W. Norton & Company.
- Nazemian, R., & Ghorbani, Z. (2017). A New Reading Regarding the Contrast between Media and Standard Language and its Effect on Translation. *Translation Research in the Arabic Language and Literature*, 15(6), 13-36. (In Persian)
- Niranjana, T. (1992). *History, Post – structuralism, and the Colonial Context: Tempest to Tarzan*. New York and Oxford: Oxford University Press.
- Davari Ardakani, N. (2005). The position of word selection in the theory of language planning. *In The collection of the second consensus of translation studies articles (pp. 37-18)*. Tehran: Academic Publishing Center. (In Persian)
- Davari Ardakani, N., & Moghani, H. (2019). Different approaches to the study of English as a global language. *Pazand*, 15(57), 49-64. (In Persian)
- Dingwaney, A., and Maier, C. (1996). *Between languages and cultures: Translation and cross-cultural texts*. Pittsburgh: Pittsburgh University Press.
- Devy, G. N. (1998). 'Of Many Heroes': An Indian Essay in Literary Historiography. Hyderabad: Orient Longman.
- Esala, N. (2020). *Translation as invasion in post-colonial northern Ghana*. [Doctoral dissertation, University of KWAZULU-NATAL]. A digital library for UKZN scholarly research. <https://researchspace.ukzn.ac.za/handle/10413/19690>
- Farokhipour, S. (2018). Investigating omission of macro-structures and rhetorical patterns in media translation: Offering solutions. *Media Studies*, 13(42), 80-89. (In Persian)
- Graddol, D. (2010). *English India Next*. London: British Council.
- Ghaseminasab, R., & Askari, S. (2020). The hidden approach of politics and ideology in translating media vocabulary. *Translation Researches in the Arabic Language And Literature*, 10(23), 61-89. (In Persian)

Yalsharzeh, R. (2021). The reception of the words approved by the Academy in the society and some proposals to make Persian a scientific language. *Journal of Foreign Language Research*, 11(4), 697-712. (In Persian)

Yifeng, S. (2011). Violence and translation discourse. *Journal of Multicultural Discourses*, 6(2), 159-175.

منابع فارسی

آقاگل‌زاده، ف و داوری، ح. (۱۳۹۳). جهانی‌شدن و گسترش زبان انگلیسی؛ ضرورت‌ها و الزامات بهره‌گیری از رویکرد انتقادی در مواجهه با زبان انگلیسی در ایران. راهبرد فرهنگ، ۷(۲۵)، ۱۷۹-۲۰۳.

اردکانی، ن و مغانی، ح. (۱۳۹۸). رویکردهای مختلف به زبان انگلیسی به‌عنوان زبانی جهانی. فصلنامه پازند، ۱۵(۵۶-۵۷)، ۴۹-۶۴.

پناهی، م. (۱۳۹۴). تهاجم فرهنگی، ابزارها، شیوه‌ها و عرصه‌های آن در ایران، کنفرانس بین‌المللی دستاوردهای نوین پژوهشی در علوم اجتماعی، تربیتی، علوم تربیتی و روانشناسی، تهران، ایران، ۱-۱۹.

پارسیان، ف. (۱۳۹۹). تعامل با ادبیات مقایسه‌ای انگلیسی و فارسی در کلاس‌های زبان انگلیسی به‌عنوان زبان خارجی: با اتخاذ رویکرد واکنش خواننده. فصلنامه پژوهش‌های نوین در مطالعات زبان انگلیسی، ۷(۴)، ۱۵۸-۱۳۳.

حیدری، ف و علیزاده، ع. (۱۳۹۳). نقش استراتژی ترجمه در جلوگیری از نفوذ زبانی و فرهنگی. فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، ۳(۴۷)، ۹۷-۱۱۲.

داوری اردکانی، ن. (۱۳۸۴). «جایگاه واژه‌گزینی در نظریه برنامه‌ریزی زبان»، مجموعه مقالات دومین هم‌اندیشی ترجمه‌شناسی (ص ص ۱۸-۳۷). تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

رضوان طلب، ز. و صدیقی، ن. (۱۳۹۸). بررسی نقش ایدئولوژی از نظر بافت در ترجمه متون سیاسی نزد رسانه‌های خبری فرانسوی‌زبان. نشریه علمی پژوهش‌های زبان و ترجمه فرانسه، ۲(۱)، ۲۱۸-۲۱۳.

Sitting Translation. Berekley: California University Press.

Ngugi, W. (1986). Decolonising the Mind: The Politics of Language in African Literature. London: James Currey.

Pennycook, A. (2007). Global Englishes and Transcultural Flows. London, New York: Routledge.

Phillipson, R. (2009). Linguistics imperialism Continued. New York & London: Routledge.

Panahi, M. (2015). Cultural invasion, its tools, methods and arenas in Iran, International conference on new research achievements in social sciences, education, educational sciences and psychology, Tehran, Iran, 1-19(In Persian)

Parsaiyan, F. (2020). Transacting with comparative English-Persian literature in EFL classrooms: A reader-response approach. *Journal of Modern Research in English Language Studies*, 4(7), 133-158. (In Persian)

Rundle, C. (2010). Translation in Fascist Italy: 'The invasion of translations'. In C. Rundle & K. Sturge (Eds.), *Translation under Fascism* (pp. 15-50). Palgrave Macmillan.

Richards, C. (2008). Aftermath: Value and violence in contemporary South African art. Durham: Duke University Press.

Rezvantalab, Z., & Sadighi, N. (2019). Etude du rôle de l'idéologie selon le contexte linguistique dans la traduction des textes politiques à travers les médias francophones. *French Language and Translation Research*, 2(1), 213-238. (In Persian)

Love Day # (February 19, 2021). Retrieved from
(*In Persian*)

<https://www.instagram.com/explore/tags/>

Mixed virtual party (February 24, 2014).
Retrieved from (*In Persian*)

<https://www.facebook.com/-617512624983158/>

Me and my white marriage (August 10, 2014).
Retrieved from (*In Persian*)

<https://m.facebook.com/pages/category/Community/Me-and-my-white-marriage1459409624314573->

Party types (January 4, 2014). Retrieved from (*In Persian*)

<https://www.facebook.com/1393314850910530/posts/1410618545846827/>

Pool Party (January 28, 2019). Retrieved from (*In Persian*)

<https://www.youtube.com/watch?v=1AHazRcanlc>

The new way of holding a party (September 21, 2016). Retrieved from (*In Persian*)

<http://donya-e-hoghoogh.com/%D8%B4%DB%8C%D9%88%D9%87-%D8%AC%D8%AF%DB%8C%D8%AF-%D8%A8%D8%B1%DA%AF%D8%B2%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D9%BE%D8%A7%D8%B1%D8%AA%DB%8C/>

The introduction of the most famous festivals and carnivals in the world (December 12, 2020). Retrieved from (*In Persian*)

فرخی‌پور، س. (۱۳۹۷). بررسی زوال کلان ساختارها و الگوهای بلاغی در ترجمه رسانه‌ای و بیان راهبردها. *مطالعات رسانه‌ای*، ۱۳(۳)، ۷۹-۸۸.

قاسمی‌نسب، ر و عسکری، ص. (۱۳۹۹). رویکرد پنهان سیاست و ایدئولوژی در برگردان واژگان رسانه‌ای. *پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۰(۲۳)، ۸۹-۶۱.

موسوی، س. حیدری، خ. (۱۳۹۱). تهاجم فرهنگی و راهکارهای مقابله با آن. *فصلنامه دانش انتظامی زنجان*، ۱۳۹۱(۴)، ۸۷-۵۷.

منصفی، ر. و چرخاب، م. (۱۳۹۷). ایدئولوژی در ترجمه عناوین انیمیشن‌ها: بررسی مختصات و ناپهنجاری‌ها. *زبان-شناسی کاربردی و ادبیات کاربردی: پویاها و پیشرفت‌ها*، ۲(۲)، ۱۲۸-۱۱۷.

متقی‌زاده، ع. و نقی‌زاده، س. (۱۳۹۵). تأثیر مسائل ایدئولوژیک در کیفیت ترجمه اخبار عربی (بررسی موردی ترجمه خبر شبکه الجزیره در خبرگزاری فارس براساس الگوی جولیان هاوس). *جستارهای زبانی*، ۸(۴)، ۱۴۹-۱۷۳.

ناظمیان، ر. و قربانی، ز. (۱۳۹۵). خوانشی تازه در تقابل زبان رسانه و معیار و تأثیر آن بر ترجمه. *پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۶(۱۵)، ۳۶-۱۳.

کانال‌ها، صفحات مجازی و پایگاه‌های خبری
Acquaintance with different types of marriage during human history (December 6, 2021). Retrieved from (*In Persian*)

<https://khabarban.com/a/33852657>

Color marriages; What is purple marriage? (February 26, 2020). Retrieved from (*In Persian*)

<https://khabarban.com/a/34457832>

Five strange marriages! (December 31, 2018). Retrieved from (*In Persian*)

<http://www.tabnaktehran.ir/fa/news/697828/5/>

[8%A7%D8%B3%D8-AA-
%D8%A7%D8%B2%D8%AF%D9%88%D8
%A7%D8%AC-
%DA%86%DB%8C%D8%B3%D8-AA](https://www.jamran.news/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%AC%DB%8C-%D9%BE%D9%84%D8%A7%D8%B3-70/1305485-%D9%81%DB%8C%D9%86%DA%AF%D8%B1-%D9%81%D9%88%D8%AF-%DA%86%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%D9%87%D9%85%D9%87-%DA%86%DB%8C%D8%B2-%D8%AF%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D8%B1%D9%87-%D9%81%DB%8C%D9%86%DA%AF%D8%B1-%D9%81%D9%88%D8%AF-%D8%A7%D9%86%D9%88%D8%A7%D8%B9-%D8%A2%D9%86)

What is finger food? / Everything about finger food and its types (January 20, 2020). Retrieved from (*In Persian*)

[https://www.jamran.news/%D8%A8%D8%AE
%D8%B4-%D8%AC%DB%8C-
%D9%BE%D9%84%D8%A7%D8%B3-
70/1305485-
%D9%81%DB%8C%D9%86%DA%AF%D
8%B1-%D9%81%D9%88%D8%AF-
%DA%86%DB%8C%D8%B3%D8%AA-
%D9%87%D9%85%D9%87-
%DA%86%DB%8C%D8%B2-
%D8%AF%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D
8%B1%D9%87-
%D9%81%DB%8C%D9%86%DA%AF%D
8%B1-%D9%81%D9%88%D8%AF-
%D8%A7%D9%86%D9%88%D8%A7%D8
%B9-%D8%A2%D9%86](https://www.jamran.news/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%AC%DB%8C-%D9%BE%D9%84%D8%A7%D8%B3-70/1305485-%D9%81%DB%8C%D9%86%DA%AF%D8%B1-%D9%81%D9%88%D8%AF-%DA%86%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%D9%87%D9%85%D9%87-%DA%86%DB%8C%D8%B2-%D8%AF%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D8%B1%D9%87-%D9%81%DB%8C%D9%86%DA%AF%D8%B1-%D9%81%D9%88%D8%AF-%D8%A7%D9%86%D9%88%D8%A7%D8%B9-%D8%A2%D9%86)

[https://lastsecond.ir/blog/9482-most-famous-
festival-in-world](https://lastsecond.ir/blog/9482-most-famous-festival-in-world)

Unsaid stories about Satanism ceremonies in Iran (July 11, 2020). Retrieved from (*In Persian*)

[https://www.barkhat.news/social/159444840786
/mixed-psycho-party-movie-in-the-northern-
forests-untold-stories-of-satanism-in-iran](https://www.barkhat.news/social/159444840786/mixed-psycho-party-movie-in-the-northern-forests-untold-stories-of-satanism-in-iran)

What is sologamy or marrying oneself? (n.d.). Retrieved from (*In Persian*)

<https://www.newslaw.net/277689/>

What is a green roof or "garden roof"? (August 10, 2020). Retrieved from (*In Persian*)

[https://donya-e-
egtesad.com/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-
%D9%88%DB%8C%DA%98%D9%87-
%D9%86%D8%A7%D9%85%D9%87-
63/3290725-%D8%B3%D9%82%D9%81-
%D8%B3%D8%A8%D8%B2-
%DB%8C%D8%A7-
%D8%A8%D8%A7%D9%85-
%D8%A8%D8%A7%D8%BA-
%DA%86%DB%8C%D8%B3%D8%AA](https://donya-e-egtesad.com/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D9%88%DB%8C%DA%98%D9%87-%D9%86%D8%A7%D9%85%D9%87-63/3290725-%D8%B3%D9%82%D9%81-%D8%B3%D8%A8%D8%B2-%DB%8C%D8%A7-%D8%A8%D8%A7%D9%85-%D8%A8%D8%A7%D8%BA-%DA%86%DB%8C%D8%B3%D8%AA)

What is the secret of kneeling on one leg while making a marriage proposal? (March 2, 2017). Retrieved from (*In Persian*)

[http://roozplus.com/fa/news/28911/%D8%B1%
D8%A7%D8%B2-
%D8%B2%D8%A7%D9%86%D9%88-
%D8%B2%D8%AF%D9%86-
%D8%B1%D9%88%DB%8C-
%DB%8C%DA%A9-%D9%BE%D8%A7-
%D9%87%D9%86%DA%AF%D8%A7%D9
%85-
%D8%AF%D8%B1%D8%AE%D9%88%D](http://roozplus.com/fa/news/28911/%D8%B1%D8%A7%D8%B2-%D8%B2%D8%A7%D9%86%D9%88-%D8%B2%D8%AF%D9%86-%D8%B1%D9%88%DB%8C-%DB%8C%DA%A9-%D9%BE%D8%A7-%D9%87%D9%86%DA%AF%D8%A7%D9%85-%D8%AF%D8%B1%D8%AE%D9%88%D)